

Ndang o ndang

SEEREP

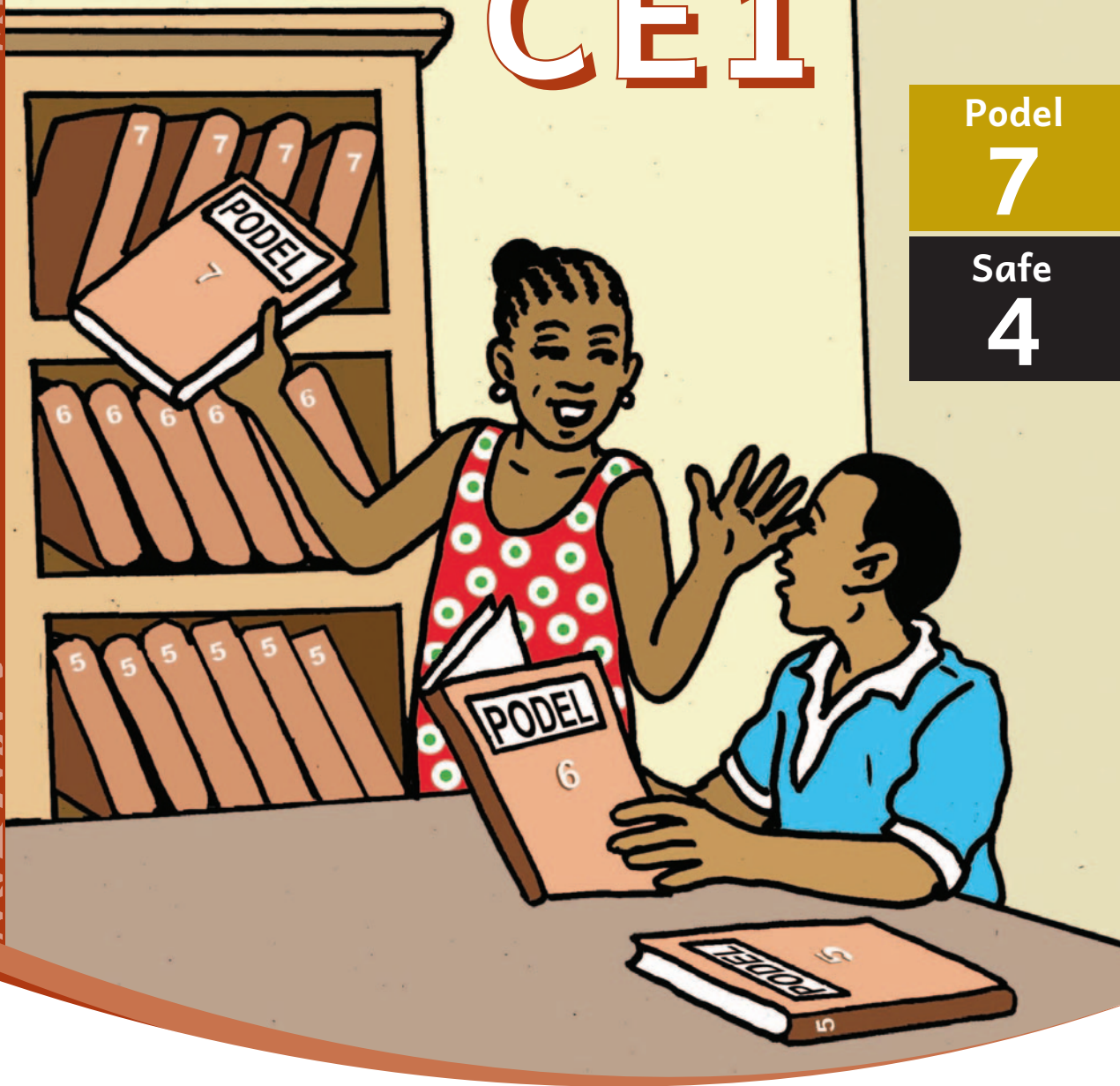
CE1

Podel

7

Safe

4

République du Sénégal

Ministère de l'Éducation nationale

Vente interdite

République du Sénégal

Ministère de l'Éducation nationale

Seereer

Ndang o ndang

Podel **7** Safe **4**

Édition 2019
Réimpression 2020

Avis de droit d'auteur : ©2016–2021 projet Sénégal Lecture Pour Tous pour l'Agence des États-Unis pour le développement international (USAID), contrat USAID n° AID-OAA-I-14-00055/AID-685-TO-16-00003, géré par Chemonics International. Tous droits réservés. Cette aide provient du peuple américain et est financée conjointement par l'USAID et le gouvernement du Sénégal.

Ce travail est disponible sous la licence Creative Commons Attribution 4.0 IGO licence (CC BY 4.0 IGO) <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/igo>. Sous cette licence, il est accordé le droit de copier, de distribuer, de diffuser et d'adapter ce travail y compris à des fins commerciales selon les conditions énoncées de la licence CC BY.

Taap Cangel

faatuu o qooxoox o waane'u..... 4

A qooq, ngaynaak,fo mbaal 16

Ekol' in..... 28

motand fo yaaxand foofi 40

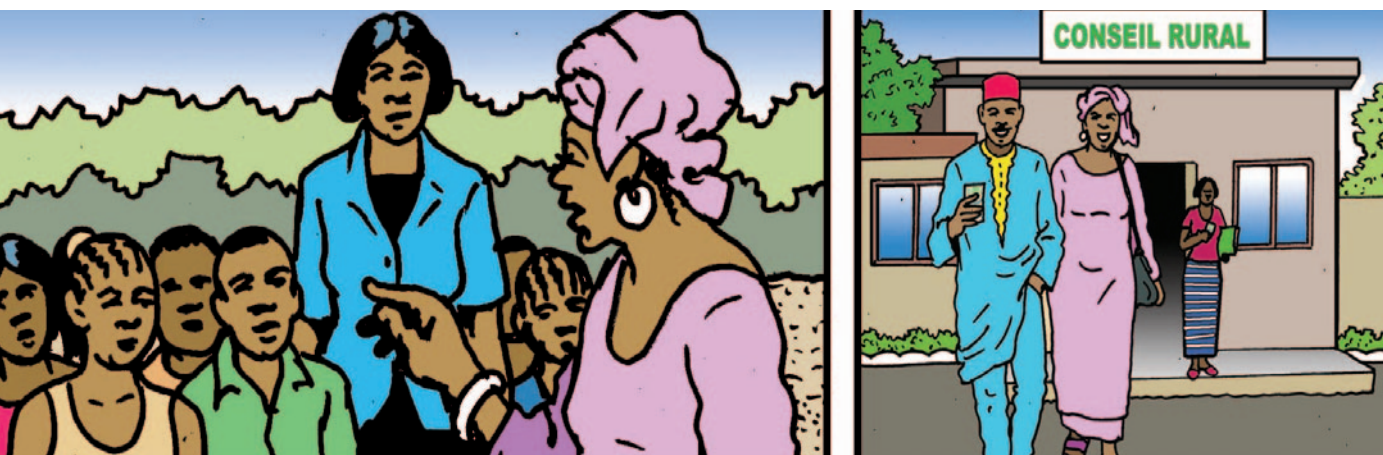
Faatu o qoxoos o waane'u

Yaa Faatu, o tew o ande a Tukaar. A jegaa o qol o maak me ta genna. Xaye, xa elew axe a yoon fo madam den a simniidin. kaa ngar a feetiid o qol ole Yaa Faatu. Xa elew axe, no ekol ne na saate fee a jangtaa. Yaa Faatu itam maaga jangtoogu. A daaya ; soo a dalin xa elew axe fa madam den. A dama ee wiin we simniduuna a yodaan mbamir saate fee. Yee da mbadiidna, ta lay a den ee: mboɓ ne, nam nu mbiyu ? Da ndoonin ee: in we meen soom. Mi', Faatu ne'em ndaa wiin we no saate fee Kine a nqooyaxam. Taa mbamir, Yaa Faatu, xa elew axe fa madam den, a mbidik o qool olaa, kaaga felin boo.

Yaa Faatu jambaar fee na widaa fa den o qol ole fop. A lala den duufe le. A lala den itam o njiriiñ onqe ta xotitna teen. Na fat ale, o elew o leng a layin ee : Yaa Faatu, o qolof ole a yaaja too a mos. Ndax waagaa lay a in nam fi'o boo jeg o qol o magnitu neene ? Yaa Faatu doonin ee : kan miñ o jalaa ten taxu in jeg kene. No ekol nuun jangtum boo kalaas See-Em-Doo. Ye motuuma o toog, dolookum, xa kiid xa eetaand axe, no calel ke no mbind ne yo'nooxoogum. Ñaal leng, in lay ee xan supit a ñaaćoof. Naaga layum ee : « kaan bug o jalik. » Naaga fi'um waxtaan fo o kores fo seemires no ke buguuma jal. Teen daabooxum ee kam xooxkaa.

Yaa Faatu andin xa caac' axe me ta reefna. Ta lay a den ee : « o qol o teɓ, oxaa o seemires a cood'axama, eettum o xoox. Kaam duufoogu kaaf. A mborangaa, in saxadin. Kene in jikooxin, kene in ñoowtin. Kaam xooxaa ndiig fo c'iid. O hiid ole fop, kaam seqaa xaaliis. Eetand kaa, kaam xooxoogu lujum. soo jikooxan no c'iid ne. Kaam seq'u a karne. Teen bindoogum ke jikoxooguuma fo ke jikuuma. ten taxu in and ke naa rokaa fo ke naa sutooxaa. Taaga jangtum a saytax xaaliis. Miñee, xaaliis fee na qooq ale moy' o may.

Yaa Faatu a doon teen ee : « caleles ke moyo ñaay. » In ret no koñsey riraal faa, xed a den lanq ndax in waag o xoox mayu. Ye Yaa Faatu layaa me ta reefna, xa caac' axe a naang tek a nan-gi-looxaan. No ndak-fo-ndukax, riir le no motopompe le Yaa Faatu, a jib. Ta lay ee :

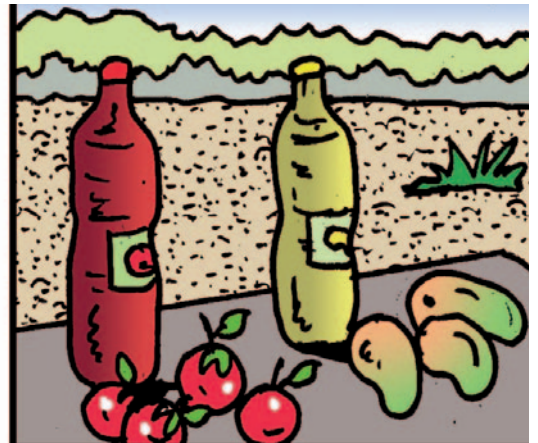
« nu nga'a, o pompe lene na roose' aa taxar ke. Soo jeg o njiriiñ. Teetyo, foofi le kaa sutooxaa na tiwo ke saa dalfo rok no palka ke. A tiwo keene ndefu ndeer taxar ke. kaa seq xa yuul xa teb too ,ndeer o yul fo o gendum a daawa xaaj meetar. Foofi le na xa yul axe a reefaa soo a toqaa no taxar ke. Fo a toose lene, foofi le yaqooxkee too a guusnaa a puf ake no taxar ke. »

Faatu baat ee : « o goles ole kaa baatoox, boo a tax calel ke a moy'kaa fom yaa jegeeroona o pompe. » O pompe le xan a wañ coono fee na toose le. I andan a den ee mi' soom waagiim o gadoox calel ke fop. Ten taxu in lay xa caac' axe no saaate fee, goor fo rew, da ngar a ndamtaam. Ndabid ne refkee xaaliis. Ndaa fop a foorangaa, ta jeg kaa cooduuma den, da njikooxin soo a pay fo kaaga. Ye Yaa Faatu a layna baa yut, o elew a layin ee : i anda ee lujum ke o xooxaa a mbaaxa lool. Den moy'u magin lejum ke ndefna no marse fee. Yaa Faatu doonin ee: ke taxuuna, kaa i yipaaa na xa qol axe a tos alaa xendanteena mene. A tos kaa taxaa lanq ke moy'o njaab. Kaa ñoo-wandaa taxar ke, ten taxu lujum ke magin.

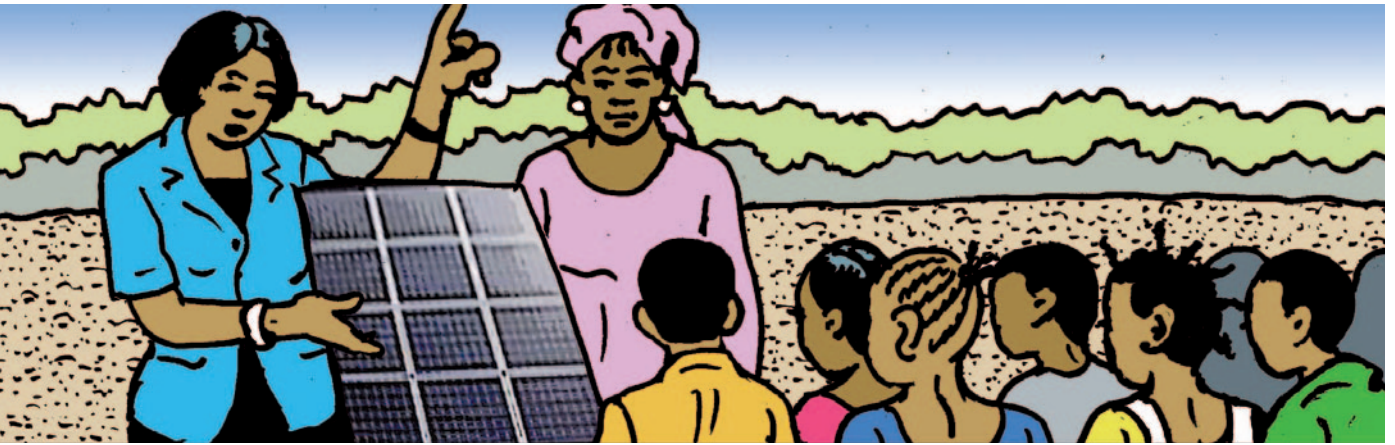
Faatu a lalatin xa caac' axe ne na xendanteel a tos. Taaga a layu ee : kaa o waqaa a kamb, yip teen mbalit. Mee nqay'ityo a yiif nuun no kene: nu mbokatangaa mbalit ne boo cut, fat nu sut puus palastik ke. Nu mbatin celem ke fo xa kii' axe. Keene suteena fop naangee ñofaa suptoox. Too kaa yaqkaa a tos ale. Kaaga faafangaa, o jaxas mbalit ne fo neefere muumeen. O jaxasangaan boo y'ut, o fokatin soo muurin fo boob. Boob le xan a dam a quɓaand ale fo niɓaan le kam gamb le. Kaaga xan a moyo fotand mbalit ne. Ndiiki koy ke yoqna refu o xuɓandin apaax soo lee-leek o jiqtan fo o furset. A fi'angaa a qool a betaq, o jeg a tos. Ten na picteel kam o qol ole fop.

Mbalit ne ta jaltaa a tos ale a taxa boo Yaa Faatu o fog no we naa nqoolandaa saate fee. Kaa ta njang yaal a sareet a kaa na mbidaa kam saate a mbufaa mbalit ne. Fop a nqetangaa, da yipin kam a kamb ake. Jegatee mbalit naa na pictooxaa kam saate fee. Keene taxa cangaru ke mbaajoox. A ñootna a Yaa Faatu yaam jikatee, no isin naa, angare kaa ta fi'na no qolum. Kaaga taxa ta moyo may xaaliis. Yaa Faatu a baat o lay a den ee : nu nga'a tabax naana, fi'aam taaga isin ndeɓ. Kaam suptaa xa tim taxar mayu fo lejum itam. Ten taxu in xendanaa, foofi fasaafɓ soo jikooxan no otel ke fo genar we na inooraa gilaa -saax. Naam o jikooxaa wiin we no saate fee seqna bitik. Kaam xendanaa koomfitir fo mete waala xa mangu. Wiin we na saate fee a mbugaan lool. Nu ta miñtaa, ken xendanaa a moy' o mayaa.

Faatu baat teen ee: antarpiris ndeɓ nene xan a mos o ref isin magnu. A fi'angaan, xan ta supit lujum ke fo xa tim taxar axe. A fi'aa den foofi fasaaf fo foofi mangu. Xan ta tax xa baxambaane xe, goor fo rew, we ndefna na saate fee, a njeg calel. Me ta refna, antarpiris ndeɓ ne, o leng no fo ndokoores fo ndew ne naa saytooxaan. Fi'kiim dara colu deetaa calel ke fo rokaa-sutwaa fee no xaaliis fee. O cajangin oxe a lay a Faatu ee : saate fee jegee kuraŋ, nam o fi'aa boo o motopompe le ñaay'aa ? No ñofu Faatu adnir fo mbooloo ne laqa tabax naa. A lay a den ee: kaam sip a pano soleer ndax in jeg curaŋ. Cey njeeɗ ne! kene refu xiiwal na in we ngenna no mudand ne Afrik. Njeeɗ ne kuraŋ fa ɓor oo. Nandee fo gaas fee wala petarol fee na fagaa, a miñ-miñ

O caajangin oxe a doon teen ee : No njeec' ne, o xuu refna a waaga xotit teen kuraŋ too rabidkiroo tus. Fop mbogun too naangee fagaa. Fop a mbaagaan o njiriñoor. YeYaa Faatu jangna o ñuxur, a safkina ke o caajangin oxe layna. Maaga laytu ee: o caajangin nuun oxe a laya ndigil. In andin a nuun ee: Goornomaa fee o xee layaa wiin we ndax da njiriiñooraa kuraŋ fee na xataa no njeec' ne. No jaf lakas, ta doon teen ee xan nu mbaag o feetik mbotaay ne seqna curanŋ no caate ke. Ye njoktoor ne a fagna, o caajangin oxe ci' xa elew axe da feetik kuu felna den. Yeene xa elew axe fa madam den a nqelkaa o nqaad, Awa fa tiimu fee a laya fa Yaa Faatu . Wisit fee i mbi'na xottaam teen xalaat. Yaa Faatu layin ee : jook a njal, xalaat fum jego ? Awa daay, a mufoox a soog o deb o ñuxur.

Awa lay ee: ndax i mbaaga mbi'o sardeñ kam ekol ne? Ta doonin ee :
iiii !, a waaga o ref. Madam nuun a waaga o damta nuun nu nduuf
kam o sardeñ ole ekol : karoot, supome, nawe fo lakas nandu neen.
Nu mbaaga njimb taxar kam ekol ne fo ke widuuna. Xan damta nuun
no ax ke. Lee-leek we naa njalanaxam xan da ngaraa a ndamtiidaa
nuun no sardeñ ole. Fa lay fee Awa a taxa boo xa elew axe a faay,
a inoox a mbecaa soo a mboxaa. A qool taa mbamir, xa elew axe
ngendan o sardeñ. Jaajal we Yaa Faatu ndamta den. A qaaj no lujum
ke da eetna o ngis no sardeñ ole, ekol ne kaa jikooxin jula lujum we.
Lakas kaa, nqes nuu refna ta baatin na put ale no kantin ne. A taxa
boo a put ale moy'o fel. Xaaliis fee sutoorna no njula lejum ke, komite
ne na saytooxaa ekol ne naa geekan. I ngendana teen a banj ake ya-
qoox'ina fop.

Laamit ke

- 1 Ye xa caac' axe fa Madam den a ndetna maa Faatu, Ndax Faatu a daaya ?
- 1 Ndax ke Faatu jegna o kor a yaqanaan calelum ke ?
- 3 Kum taxu o qol ole Faatu a jaɓ boo ?
- 4 O sardeñ ole no ekol ne, xar a jiriiñu den ?

A qooq, Ngaynaak fo mbaal

A qoox, Ngaynaak fo mbaal

A qooq ale kam Senegaal, a maya o njiriiñ. I mbugangaa a qooq ale a faax, xan lanq ke ñoow too foofi le a doy. Xan i soxla itam wiin waa na njalaa na qooq ale. Mene Senegaal, wiin we na ñoowtaa a qooq a maya. Wiin teemeed wuu xotoona, qarbeen betaafaq we a qooq a ñoowtaa den.

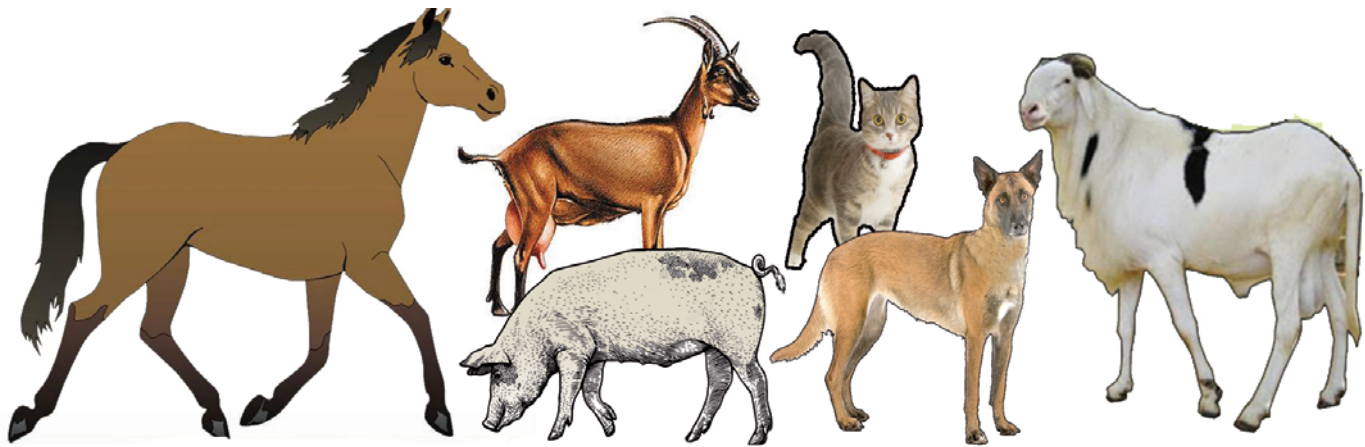
A jegaa xeet fik a qooq: o xe eetna refu a qooq ñoowir (kaaf, basi, maalo). Tikandeer ne refu xoox boo yut coodin isin ke. We nandna teen ne na SONAAKOOS, SODEFITEKS, isin ke naa ngenandaa suukar fee, fo lakas. A qooq a tiya, dir, C'anq suukar fo mete na taxaa isin ke ngenand saafu, sukur, piis fo tamaate . A jega xeet a qooq a lakas : a qooq ciid fo a qooq ndiig. Wiin we naanga o ñoowaa teen ndaa a jega kaa naa biseel teen gilaa- saax. Foofi le na xa maag axe o Ndar fo Kaasamaas, a naanga rose' teel qooxe ke. Ndaa a qooq ale jega jafe-jafe. No samandaal, lanq safku ke, o weer ole fo o ñak calir ke a naa yaqaa a qooq ale.

mbaagee nqooxel a tiya wala kaaf. A mokangaa too a jab, o xooxangaa teen a tiya, kaaf wala a ñaaw, xan o xotit teen mayu. Maye Koor, o qooxoox o maak o Jaxaaw, a anda keene. O qooqoox o sawaru oo too a bug o qol. Kaa teelaa o inoox no jafe-jafe ke no qoolum ole. Ndiig ne yoqangaa a qool a tadak, ta rop fik le no xa qolum xa fak axe. O leng ole oxe na saate' um, o lakas ole no saate ya'um maa na Jawle. O soɓangaan no qol, kaa rokooxaa o maxana soo a pok helaar le. Kaa ta refaa no qol nqes fo kirand. kaa fuuraa daaf le soo a degaa pafid ke. A debangaa, Maye koor a ret no qol. Xan a duuf a tiya no qolum olaa refna saate faa, so a duuf kaaf no xaa refna Jawle. A tiya ke saxangaa, Maye Koor a yip no qol ole neefere fo angare. Masiin a xooxtaa xa qolum axe. Baa utaa tiya ke itam masiin a jangaa. Keene taxu xa qolum axe sutanan kaaf fo a tiya a mayu

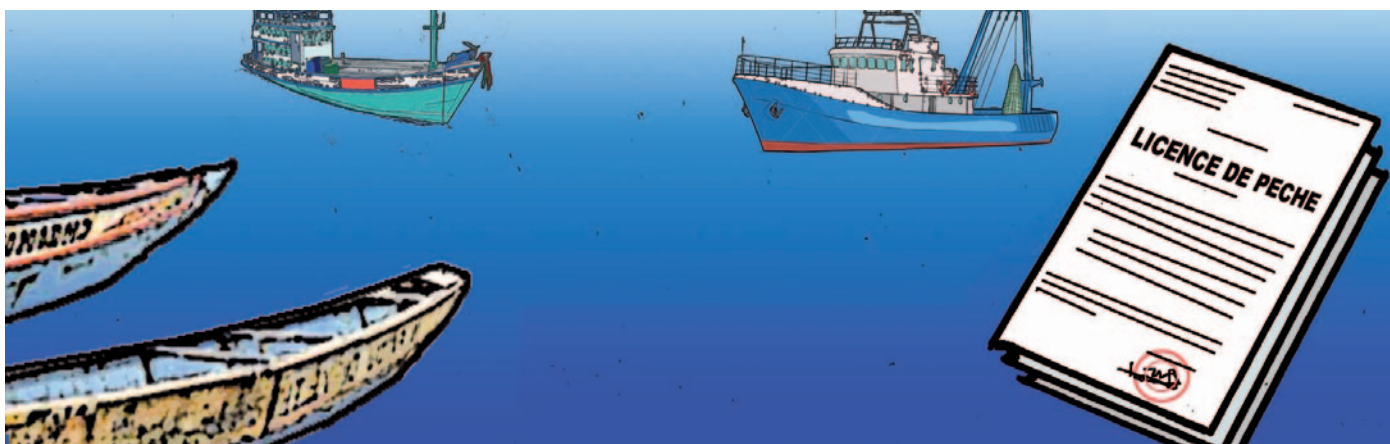
O kaynaak naa gayaa cegel ke, a topatooxaa a ñoownaa. Calel keene refu **ngaynaak**. A waaga tax cegel ke moy' o may. We no mbind naa fo we na koɓ alaa. O xuu gayna apaax a war o fi' kene : ñoowin fo topatax cegel ke. I mbar o ɓaat cegel ke boo ta waag o riman a in o njiriiñ. Cegel ke naa ndamtaa in no ñoow ole. A naanga codaa in fosis, a tegey', a ɓoof fo lakas. Cegel ke a naanga coodtaa lakas kaa naangeerna ñaameel too a jeg o njiriiñ. A nanda nen: fool, a naf, xa can, neefere fo lakas. Cegel ke a naanga ndamtaa wiin we no mayu. A refa kaa xotna na qooq ale. Xa ɓox axe a naanga ndamtaa in no ngaynaak ne fo no nqawlax ne. A jegaa cegel kaa naa ngumneel a sareet, a ɓisaa wiin we fo xa ɓaxañ den. Muumeen keene a naanga ndamtaa yaal den no ñoow ole.

O njiriiñ o maak a naanga xataa no cegel ke. Ngaynaak ne cegel mayu a fokatu : naak, paal, fo pambe. A jegaa itam pis, a tuul, fo a cek. Ngaynaak ne kaa rimaa a jeg no wiin we fo na saax ake ndoolna. A tos ale oo, kaa jegna o njiriiñ no lanq ke. Keene fop no ngaynaak ne a xataa. A tos ale no cegel ke kaa ñoowdandaa lanq ke. A fi'angaan xa qol axe moy' o mbaax, ta ref a ßaatax no fop. Yaaga koy i ndam ee ngaynaak ne a naanga bisiidaa a ßaatax no ñoowoof. Ngaynaak ne a taxa boo kaa fadna cunni fo cunni no wiin waa ndoolna, a liq-tooxaa. Ngaynaak ne a yo'nax alaa woorna oo yaam a moy'aa yoobaand o ñoow. xa baxambaane axe a mbara o ndok teen apaax. Kaaga xan ta cood' a den calel no waxtu kene, qew ke mayna boo.

Mene Senegaal, **mbaal** ne jegana o njiriiñ wiin we na saate fee. Xa maag axe Senegaal a mboga no poofi ke moyna may liḽ na adna fee. Mbaal ne foga no ke na baataa o jeg ole no saax le. O geenooxangaa no tambando fee, xan o yookaa a kaal a mayu a mbirilooxaa kam o maag ole. Ndaa muumeen ke no maag ole a mbaajooxa. A suptax ale no **kilimaa** fee, ndof ke no maag ole fo a bato ke naa inooraa gilaa- saax, a mbaaliid. Kaaga taxu boo faafaal we no saax le a ndetaa kofu. Xan da njeg xa yeng xa mayu kam o maag saa soogkaa ndam liḽ mayu. xa kiid a cinj, yaaga a kaal ake ngofoogee too pañtee, xan da ndam liḽ. Mbaal ne a jega o njiriiñ no jeg ole no saax le. Ke naa yaqaa cegel ke no maag a maya, ten taxu i mbara ngeenin faap naa na laltaa ne o maag ole wareena o jiriiñoorit.

Nen ngaynaak ne, mbaal ne itam a maya o njiriiñ. Xeet mbaal a maya kam senegaal. O xuu refna teen, a foga no ke naa baataa o jeg ole kam saax le. No xeet mbaal, o xe eetna refu mbaal maak ne, o xe reefna na a ref mbaal ndeɓ ne. Maak ne na fi'aa ee kuu dameena no liɓ , gilaa -saax a jofaa. Antarpiris saax le fo waa ndefna gilaa saax na yo'nooxaa teen. Took faap a doone. Oxuu bugna o fi' mbaal maak ne, waraa o jeg a kaayiit alaa ci'oonga o ten. Kene kaa lalit ee a juga baxtu kaa oleng a ci' kaandeena a kaayiit. yaaga oleng faalkee. O maag ole xay'el a ñootnoox. O xuu reefeeruuna, xan o maalel.

Paam mbaal maak neene, a jega ke naa xooyeel mbaal ndeɓ ne. Ten refu mbaal ne na fi'eel ñaal nuu watna na saate fee. A kaal na mbaalteel. Ke moy'na may no wiin we no saax le, mbaal ndeɓ ne a ndefu. O xene xeet mbaal oo kaa laamit o jeg a kaayiit boo o retaa no maag. Sarwiis fee seqna mbaal ne naa cooxtan. O hiid oluu watna, kaa cooxtaa a kaayiit a lene. Ndeer ñaal mberaand no nqool Saawiye fo ñaal mbalakaan no nqool desaambar, a kaayiit alene coodteel. A kaayiit ake, xeet tadik oo: a kaayiit « A » fi'aneena we na mbaalaa me matna. A kaayiit « B », fi'aneena faafaal we suk den a hupeerna meetar xarɓaxay fo nahik. A kaayiit « C » Ndaa a bato ke a nqay'e a mbaalaa muu da mbugna kam Senegaal.

Senegaal a foga na saax ake na ne'eel no kaa farna no mbaal na yoonitna a yo'in cer. Bay'aaseer ke mbugnaa xeet mbaal neene kaa ngaraa Senegaal o hiid nuu watna. Ndaa me da mbugna too ta moy' o may liɓ refu Sigicoor. Ke taxna bay'aaseer ke a mbug a Senegaal, refu o mosel fo o may xa maag. Keene naa qicaa den da ngaraa no saax le. Ndakaru boo o Ndar a juga a ɓeeraam o maag. Foofi'um le kaa laac o buuɓ. Sigicoor o ten a juga o maag fo a kal a maas. A paan ale Fatik xa bolonj a mayu. Xa qeet liɓ xa mayu ndefu kam xa maag axe Senegaal. A juga yaaɓooy, sal, xa kookaar, poy fo lakas. Keene foga no ke taxna bay'aaseer ke a ngaraa no saax le. Xan a mbaal soo a nafit cer den. Xeet mbaal naa yoonitna fo a nafit cer, tadik oo. O xe eetna refu faal boo y'ut sog o ɗasaa. Ke da mbaafaa teen refu jeg o ɗaay. Lee-leek da ndam liɓ, a pokin o ndik soo a ndak-nin kam foofi le.

Mbaal neene o Ndakaaru fo o Ndar a moyu o fi'eel. Ndaa Sigicoor fo Saalum oo kaa jegteel maaga. Tikandeer ne refu mbaal a fong. Kam o Ndakaaru a moyu ga'eel no xa maag axe Ngor, Wookaam fa Yoof. O xeet o fikandeer itam a naanga fi'eel Sigicoor fo Saalum. Xeet mbaal ndadkandeer, saax le Senegaal moyu o andel teen. Kam o maag ole a fi' teel. Kam foofi le, kaa jegaa taxar kaa a pay' den a ndefna took, too a may xeet lif. Xeet paal kene fop a naanga nqicaa bay'aaseer ke da ngar no saax le. Kaaga xan a ref a ßaatax no Senegaal.

Maalo fo kecax, njaw ande oo kam Senegaal. Njaw mbelu oo too laamtee xaaliis fa mayu. A faaxa no cer lool. Kecax, liɓ kaa njudeena oo soo a liilel. A qendan kecax kaa jeg o and. Mene o reefkaa boo xendanin:

- ko letnaa liɓ ke soo muur a den fo daaf, a naf ndaxar wala xa pas ɓaak. O yutangaa, o juɗ a den. Waagaa doon tookum xa bas liɓ fo ndaw. Xan a tax liɓ ke sooykee. Kam baxtu tadik o liilkaa liɓ ke.
- O xayʼ a den da ɓel o mbiñ o leng, o butin a den soo forit a den.
- O diɕ a pañe ke, o xendan liɓ ke, deg a qoox ake soo watin laaw ke.
- O jang fo jem, yipin kam a beñu foofi, jaxasin soo yipin took den.
- O liil a den tafil, xayʼ a den boo ñaal tadik.
- Ndiiki jegaa kecax, fi'een na pañe soo muurin. Waagaa o geekin a qool a qool, jikwan wala o ñaaman.

Laamit ke

- 1 xeet a qooq podnum njegu Senegaal ? A kum oo ?
- 2 Ndax Maye koor a waaga jeg xaaliis na qooq ale ?
- 3 Xar taxu ngaynaak a jeg o njiriiñ mene Senegaal ?
- 4 Ndax mbaal ne a ßaatax oo no saax le ? kum taxun ?
- 5 kecax ke o njiriiñ o nqum a jegu ?

Ekol'in

Ekol'in

Ekol in oxey a refa na paan ale a Njaareem, departema Bambeey, rondismaa Lambaay, na saate faa Reefan. O retangaa Reefan, ekol naa oxaa ndeer saate faa.

Gofatiree lool fo marse fa maak fee. Ndaxar maak oxaa ndeer ekol naa. Ekol naa a juga kalaas xarbaxay fo fik. A njega itam taax maak naa jaajangin we a ngenna. Tok tadik a jegu.

O maax olaa na ekol faa a yaaja lool boo xa elew axe fop maaga a nstaa. Jaajangin xarboxaay fo daduk naa nqesaa na ekol faa.

O leng na den naa jangnaa araab. A ndefa itam wiin sawaru no calel ke. Xa elew axe a njega fa yar too a njaɓ a cang. Mbanuu da mbi'na eksame ekol ne naa adooxaa.

A juga ekol naa refna a Njaaareem, a guutatira lool fo ekol ne Reefan. Ekol naaga, pentuur faa na miir kaa fop owaay a nqobdooxa, a samaa. Xa ton maax axaa na kalaas leng kaa a ndajtooxaa, max kaa ñaam yoq kaa. O rokangaa kam kalaas, a toodook akaa o waa a ßolooxaa. O daxayfooxangaa o ga' aa a eel ake.

Xa elew axaa took a taabal akaa a ñastaa, ten taxu mayu teen kaa ßoloox. Kalaas leng ke, baa debaa, kaa siɕaa boo yaa cangir ke na xa elew axe a nguɓna.

Xa palanteer axaa a nqoy, qulang kaa njegee topatax, a ndodig.

Xa elew xa mayu njabaatee o mbaamir maaga yaam tuñ pefaru ke naa ngataa maaga. A siis ale no meetar fee kaa ßoloox yaam, a moofangaa teen, kaa ta dagaa a cafum ake.

Ekol, kaa fop a mbogna oo. We naa njirñooran kaa may, moytaa xa elew axe. Ten taxu boo oleng wariran o ñasit.

Wiin we a mbara o saytooxaa o jeg ole ndax ta ref o njiriiñ no xa ßiy axe.

In xa elew axe i mbara njeg a keen ceek. I njofnoox no xooland ekol ne yaam kaa fog no ke naa taxaa xa elew axe a moy' o jaangaa. In fop, xa elew, xa koor fo xa tew, in fop kaa i mbar o ndam teen. A jega sax porose naa na damtaa in na topatoox ekol' in. Ñaal nuu refna, boo i ngelkaa fo ndok kam kalaas xan xa elew axe a leel baa ćut. O maax ole itam xan a leelel baa xool. Qulang ke a yipel ordisawel a laxadel baa nqool.

Boo i ngelna fo leelaa, kaa i mbisaa foofi ndax fo ut ole a fañ o rok a in. I leelangaa boo ćut kaa i mbufan soo ßaxkin na pubeel alaa. Hookom nuu fadna xan kalaas ke a laxadel baa nqool, bagaas ke fop a sutel.

A fi 'angaan, xa tuq axe fop a leeleel.

I ćutangaa a leel ale, i ngis xa loq axe fo puus ke ndefna no maax ole na ekol fee. Kaaga taxu boo ekol naa na saate in a xool boo xa elew axe fop maaga a mbugu o njangit.

Miir ne na ekol' in, a gofa took, lool. O liifangaa o cigdel ole a mata daaw meetar teemed. O yaajel olaa a foda fo ne ekol a maxteel.

A wara o gaynaakel yaam ten naa taxaa ekol ne a ga'noox. Miir naa kaa fiisel samandal ndax ta moy' o mos. A jega samandal Lat joor Joob fo ke no maad mayu no saax le.

Ke bugeena teen ten refu ee xa elew axe a and ke refna.

Kaa i mbug itam xa elew axe a and coosaan den.

Boo fandiik, no miir ke a pind akaa jegna solo owaa taaga.

Akene o we layaa kaa jofna no wod- fo- baal, a kaana layaa no qoolel fo no kaayiit o rimel.

No raβand, ke bindeena no miir fe fop a jegana wiin we o njiriiñ.

A taxa boo miir ke na ekol fee kaa da mbar o saytooxel apaax.

A juga mal naa geenneena ngir xa elew axe a saytooxaa ke jofna no goolel no ekol ne. Mal naaga o xe ne'eel goornomaa fee ekol. Kam mal neene, kalaas nuu refna kaa cooxtaa waa mofanuuna kam faa. Dik we ta refkaa xan a ndef o koor fo o tew. No ndod ne, o elew oluu refna na kalaas ne a waaga fog. Ngir kaa xool na, kaa woote'eel. O elew o goor ole fo elew o trew ole nqupidna den naa moofankaa kalaas den. Ndod ne kam kalaas ke a yutangaa, teen ndod maak ne a fi' keel. Maanaam, biro fee naa adwankaa goornomaa fee. Goornomaa fee xan a jeg : Persidaa, o keegeek fo o sikiteer. A juga itam fo mal kam fee, kaa na ndamtaa Goornomaa fee no calel den. Kam faa a juga mal naa na saytooxaa ke jofna no wod- fo- baal. Lakas ne a seq ke payna na foofi fo taxar ke kam ekol ne. Boo fa ndiik, mal ne na saytooxaa ke jofna no xaaliis fee o xee kam goornomaa fee. A cang ale andoona ee kaa solo fee a hupit maaga, ten oo a juga mal xooxum. No raɓand, goornomaa fee a taxa boo xa elew axe a ɓek xa ɓay den na ñaaciin ale ekol.

Ekol naa in kaa may xa elew apaax. A fi 'a ee a daawa xa elew juni. Jijikax mayu a naanga ngaraa maaga. Kam ekol ne, no duga niim maak ne, maaga a faapaa cula den ke. Ke naa jikooxeel maaga a maya lool : mangu, aareer, beñe, fo lakas, fo lakas. A jega teen waa andoona ee, kaa nqool. Xan da ngul cula den ke boo buc' leng dongkiran, a qeñ rokkiran. Ndaa a paam den a jega teen waa saganna lool itam. Naangee o muuraa apaax xa ßaxañ den axe.

Keene a ñof no ataa jangaru.

Xa tiq axe naa ñaamaa ñaamel paxeer kene o yooba o mbaslaa mbit xa pud xa tax a nqijil a den. Waa na mal ne naa saytooxaa o wodfo- baal, a inooxa ngir a mbañit xa elew axe ñaamel paaxeer ke.

Ndaa itam a ndeta a lay fo jijikax we ndax da nqayit yiif ñaamel ke da njikwaa . keene a taxa boo xa elew xa mayu njegatee xa pud xa fom.

Ekol' in kaa may taxar. Xeet taxar mayu ndefu kam faa.

A jega taxar ke naa ndimaa, nandu nen : mangu, ngiic, limonj fo soraas.

A jega itam taxar kaa yook ke a buub na lool.

Maaga xa elew axe a moyu njastaa.

Xa meetar axe, a ndef no mangu naa paam biro dirikteer maaga a moo-faa. Mal ne seqna foofi le fo taxar ke a janga a fegax a cegu solo.

Xa elew xarbay axuu ndefna xan da coox a den ndaxar da njimbin.

A jega itam, a cinj kalaas kaa o nqol o ndef onqaa xa elew axe a say-tooxaa.

Lujum mayu a nqooxaa kam faa.

Xa elew axe kaa njapatiraa roose fee.

O nqol onqe a naanga bisiidaa ekol ne xaaliis fa mayu.

Too jaajaw we teen a nqottaa yaa da jawanaa xa eleew axe naa mbutoortaa na ekol ne.

Taxar ke fo o qol ole kam ekol ne a njegana in o njiriiñ, yaaga koy fat a saytooxel a aarel.

Calel ke xa elew axe a mbarna o mbi' boo ekol ne a xool, a mos, kaa laamit xaaliis. Mal ne seqna ke jofna na baaf xaaliis o xe fi'aa pexey ndax kees ne a jeg tig. O nqool onquu refna xan kermes a fi'el kam ekol ne.

Too elew oluu na rokkaa xan ta cooxit xa terem qarbeen fik.

Kam kermes faa, ngir o fog na fañas qicir faa naa fi'eel maaga.

O elew oluu bugna fog taaga xan a cooxit qarben fik.

O xuu dadna o cooxel neexilof too fañitkee ekol ne a jeg xaaliis fa mayu.

Soo in xa elew axe a juga kotisaason naa i cooxtaa.

Kalaas nuu refna, o elew a moofan maaga mal ne naa lijtaa xaaliis.

O ten naa fokataa xaaliis fee a boxotin oxe adooxanna mal neene.

A fi'angaan, o ngool a xonangaa, i nqet in fop, mal neene a laya'in ke refna no kees ne.

A bondin a qoolu leene a taxa boo o elew o leng naangee o niidaa o cooxit.

A juga porose naa andoona ee kaa damtaa in no ke i mbi'aa no ekol' in. Xaaliis faaga xan a dimle' a in na jik xa tim axaa i nduufna no qol' in ole.

Too xan i mbaaf teen calir ngir o saytooxaa taxar ke kam ekol ne.

Mal ne saqna xaaliis fee cambaar a ndefu yaam kees ne a saqa xaaliis fa mayu.

Meetar ke ekol kaa mbokatoor ndax ekol ne a jof a paam.

Xaa meetar axe, no adax dirikteer kaa njetaayaa kam den.

Ye ekol a wetaa a jeg'a jeetaay laa da mbi'ina.

Taaga o porose a fi'e a bisel espeksoŋ faa. Ekol' in a daawta na porose naaga xaaliis fa mayu. Teen i njiktu taxar ke njimbeena kam ekol ne. Calir ke i topatoortaa cimbe ke itam, teen i njiktun.

O nqool oluu refna, meetar ke a naanga nga'raa ngir ndiisor no ke jofna na cang fo jangnit. Kaa ndefaa den fop kam kalaas leng soo ta jeg o meetar olaa na jangnaa, we yoqna a feetaa.

A ćutangaa, oxuu jegna kaa layoona no ke ta fi'na o laac o ñuxur ole. Ndaa kuu ta laaykaa, jolkee a cangnoof. Ke jofna xan a safkinel, kuu jofeerna ,ta baatanel teen o and.

Jaajangin we no ekol ne kaa yoonaa in no goornomaa fee. A naanga paataa a yiif xa elew axe boo da faapaa. Xa elew axe a cooxa jaajangin we fop fayar fo tegin.

Mbokatax no waajuur ke na xa elew axe a sipe ekol 'in.

Mal naaga na ñaay'aa ndeer ekol fo saate fee. No xoox laa o peresidaa adooxu taaga. Yaal saate, mboɓ ngoor ne fo rew we, xa elew axe fo xa meetar axe fop a njega it waa moofanna den maaga. Mal na jegna a keen a refu no ekol ne. Boo ekol a wetaa, kaa xooytaa o xet a lay wiin we na saate fee ke ta heny'a'na. A doon teen ne da faapitkaa boo a mbaag o njeg xaaliis faa da mbi'tuuna.

Kam meene kaa ndoonaa pexey mayu ndax da njeg xaaliis.

A naanga mbakaa njom. A njega itam o qol kaaf olaa andoona ee ekol ne jegun. A ɓek a leng ale kaa jikooxeel, a lakas ale a ɓakandel na kantin naa. Xaaliis fee mal ne a fokataa fop, oxee rokneel kam ekol ne.

Mal neene na xembandaa kuu yaqooxna na ekol ne, don maax, miir, baŋ ake na xa elew axe.

Kaaga taxa boo, ekol'in ne a mos boo.

Laamit ke

- 1 Kalaas podnum ekol' in a jegu ?
- 2 Xar taxu mboɓ ne a njil ekol' in ?
- 3 Kum taxu xa elew axe a roose'aa boo da leelaa ?
- 4 Xar taxu boo xa elew axe a mbar o saytooxaa taxar ke ?
- 5 Nam ga'to jaanjangin we na ekol'in ?

Motand fo yaxand foofi

Motand fo yaxand foofi

O kiin o xuu refna a juga kaa andoona ee waagee ñak no ten. Ta ref kaa gen no lanq ke , mbaat kam lanq ke, mbaat kam foofi le.

A waaga ref muumeen, o kiin mbaat ndaxar den fop mbaagee ñak foofi. Keene fop a maya ndaa ke hupna na den fop kaa mbug foofi. Kuu na haafaa waagee o ñoow miñu too jeege foofi. O kiin sax foofi refu. Yaam o xaajangaan a qaaj a tadak ; a fak ake fop foofi oo. Foofi le naa yereel fogree fo foofi le i soƆaa kam ñaamel ke.

Xa tim axe taxar ke fo lujum fo ñaamel ke kaa njeg foofi.

Ke naa ñoowaa fop mbogree ne da soxla'taa foofi.

Taxar teb ke kaa **yipeel** foofi ñaal nuu refna ndax da maak too da ñoow. Paabaan ke kaa yeraa a Ɔogwaa teen. Paabaan yoq ke a nge-naa teen. O kiin a yeraa teen, a Ɔogwaa, a dapaa, a xooxaa, a jawaa, a tabaxaa fo foofi. A mbanuu andoona ee o kiin yeree foofi, ñaal tadjik rek, xan ta xij lool. Kaaga taxu o kiin a genaama matna foofi. A baat teen, foofi fo xoolu, fo faaxu , faa **xooñeerna** , suptooxee a bugu. Ten taxu ta waqaa, kas fo fooraas ndax ta jeg foofi fo xoolu taa doy.

Foofi ke ta jegna o njiriñ fop, o bugangaa yerin mbaa fi'teen tig waraa **deetaqinin**. No njaw, na laxad mbaa na ßogax, refee foofi luu ga'ona a waagaan. Keene kaa war o ref foofi laa xoolna ,foofi laa seqeerna ndof. Foofi faax a waaga xat na ngas, no robine . Foofi leene a xool-xool waraa o xoolandin. Caate ke njegeerna poofi keene kaa njegaa seyaan ndaa kaa mbar o nqoolandel.

Boo ndiik no caate lakas a juga waa naa yeraa foofi a mbeel.

Foofi leene kaa laamit a deetaqinel apaax boo ta yereel.

O xuu naa yeraa foofi luu daawoona , o wod- fo- baalof a waaga jeg jafe- jafe. Foofi le o laxadtaa xa **ßaxañ**, fo foofi le fi'teena njar a xoolangee a waaga bisiid sabab. Ten taxu boo we mbodna o we ßaataa a yiif wiin we no xool.O bugangaa xooland foofi a juga, pexey mayu kaa mbaageena o njiriiñoor .O xe moy'na yoob ten refu o sidin fo lir naa xoolna.

O baat teen xa liitar xarßaxay too o liitar o luu refna o afnir « ordo-sawel. »

Jaf ndadkandeer le ,teen o sumnaa foofi le boo ta sum. A juga qeet lakas poofi kaa na njaleel no masiin.

I mbuga ngendand foofi le boo fop a mbaas yaq fee. I andangaa den boo yut, deet me da njegaa soo a mbaaf pexey.

Ke moy'na yaqaa foofi le koy refu fañ o **weg** o robine le. Keene koo ga'an no ekol ke, daara ke, pind ke naa njalteel, luuma ke , fo pind ke. A tiwo a gefangaa took a fat ale, kam pind ke, no ekol ke mbaat o mbiñ lakas xan foofi le a baxwaa muu refna. A jega waa andoona ee kaa ndokaa kam ßogoorand a sutoox a nqay' o robine le ta yuuraa. Yoq we o jaafu robine den kaa raay a yoloḅ, da mbañin o njangand. Foofi le yuuraa. Pind mayu xa tebandoong axe kaa **ņasaa** no robine le, a mbetan a mbegan ta baxwaa rek.

A qendan foofi leene, fop mbaru ßek teen xa ßay den. Yaam wene naa nqendandaa wene yaqaa tus faaxkee. Ten taxu kaa war o jeg mal kaa naa yegnaa wiin we ndax da moytoox yaq fee.

We njegna o and, den itam a mbara o nqoolandaa paaxeer ke ndefna na yaq foofi. A fi'angaan jaajangin we no ekol faa a njangin xa elew axe den boo yaq fee wañoox maaga. Siriñ daraa ke a mbara yar xa tongo xe den boo da mbaas a yaq foofil.

I mbexeyangaa boo xa tebandoong axe maakit ciko keene, fop xan a faax. Maak we ndefna kam pind ke fo me naa waafteel foofi a yoon teen taa baataa yiif we ndefna maaga.

A jelangaa a qoolin oleene, oxe naa jirñoora foofi a wara geenwaa a keen ceek a yetwan a naanga **ƴeewaa**. Kaaga waagu tax boo ngeñ ne, mbaat leel ke, mbaat ndof ke ndokkee teen. Yaam keene rokangaa kam fee, a waaga bisiid jafe- jafe no foofi le. I mbara afnaa poofi ke a mbanuu refna too moytooxaa xa ßay xa mayu xe. feetaqinaa me i ngeekaa poofi ke, ta xool. Ke na ñay'aa fo ke na yetaa mbaat ndof **nduqkiran**. Ndeer me ta ƴeewteel , me ta bisteel no mbind naa boo me ta geekteel fop kaa war o geenwel. Ye Andoona ee foofi ñakee , i mbaraan o ngendandaa apaax. Ten waagu tax o jegin ta yok, o ñoow' in a fel. Foofi o njiriñ a jegu baa tax we njegeeruuna a nqedkan. Yaq fa fomu fee no foofi le, naa taxaa o xaf a paan too o pot a doya. War o jiriiñoor foofi, geekin boo faxatee, o baxin, yaq oo. Yaq fee no foofi le a maya, ndaa i mbaaga layee faaxee. O mbiñ o nquu refna foofi le kaa **rabdeel** fo xalis faa refna maaga. Baa rabdandeenaa o robine le degel, fop a ndok no jafe- jafe. Pind ke saqna foofi le too a ndabdinwaa kaa mbugaa foofi le xendandel. Ten taxu boo masiin no mbind ne a bind kaa hupna rek, ndabid ne kaa domaa. Keene taxu boo i mbar ngendandaa foofi le too yaraa teen ßasil ne xan ta ñootin we ndimna.

Oxuu refna no wiin we waraa humnoox a geenoox no yaq ne no foofi le ta xendandel. O xuu refna itam waraa moytoox yaq fee no foofi le. I mbara ngenandaa xa robine xe yaqooxna fo a tiwo ke ngefna. Oxuu waageerna xendand o yegnin we seqna calel ke na foofi le. Ke naa taxaa boo i mbaag o nqendand foofi le xa saar xa faq oo : yaaxandin fañ no yaq, fo yetooxin.

A paan ake andoona ee foofi kaa may maaga lool sax, mbariran o yaq, ne'atiim koy we njegeeruuna. Ndax foofi le kas ke yaqkaand, kaa mbar o njeg xa **afnir** soo a afneel i yeewangaa boo cut.

Xan keene tax boo xa tebandoong axe fo we a yiif den a moteerna ndeɓkee kam fee ndof.

Yipaa teen « ordisawel » lee- leek a faaxa teen ndax i moytuwaa a cir ake. We naa saytuwaa fooraas ke a mbara feetaqinaa **mband** ne naa geekaa foofi le. Boo foofi le retaa na tiwo ke, mband ne a wara wetel, ta yipel « ordisawel ».

Wiin we ngenna me jegna o maag o maas a mbara mbexey boo oleng yipkee kam fee leel.

A mbara yetoox o maag o maas ole no petorol fo isaas fo ndof kuu mbaagna o supit foofi le. Keene kaa laamit wiin we ngeenin mal kaa yeginna fop da and sabab fee refna no keene. Foofi laa xoolleerna a waaga bisiid a cir a mayu. Ten taxu boo we naa yeraa foofi xoolu, a **mucaa** na cir akeene.

Caate ke na adna fee fop, kaa nqot xalaat den a βakandin no kaa jofna no foofi. Ye da andna ee foofi saqu o ñoow no kiin, fo βabaan, fo taxar kaa a taxaa boo da ngoorgoluwaa. Jafe- jafe fee moy'na dom na caate ke fop, ten refu foofi le **doyeerna**

soo fop **ndaawee** teen. Too o deetangaan wiin we kaa βaatwaa a moy' o soxla'aa foofi. O xotangaa Senegaal fooraas ke mbadee muu refna; too a jega caate kaa kas ke ñiisna. Boo ndiik, na caate, kas ke kaa yen too o maag o maas jegee maaga. Ten taxu boo no caate kaaga, wiin we kaa ngumnaa a sareet a mbaafik foofi.

Fooraas mayu ke da sutaa na foofi doyee wiin we .

Ke hupna no fooraas keene kaa coodtaa foofi boo ngatilkatee ke wiin we soxla'na na foofi. Maat ne mbaagee fax jafe-jafe ke na foofi le boo ten taxu ndokoor nuu da njegna fo caate lakas ke, weene a **mbaqanaa** den fooraas. Kaaga taxu boo Senegaal a fokata foofi no kuu ta fi'aa kaa roofin na saate fee. Too keene fop taxee o ñak foofi le daxoox yaam maat ne jegee doole faaga. Yaaga koy ke i mbarna o mbi' ten refu ee i nqendand too yaaxand foofi le . Mbañin o yaq. Njiriiñoorin ne moy'na faax ,refu ee moytooxaa yaq fee. Maat ne itam waru xot foofi le no maag o maas ole a suptin boo we ngenna maaga a mbaago yerin too dara damkee den. Maat ne fo wiin we kaa mbar o ndamir a ndimle'ir no njigan nen foofi le.

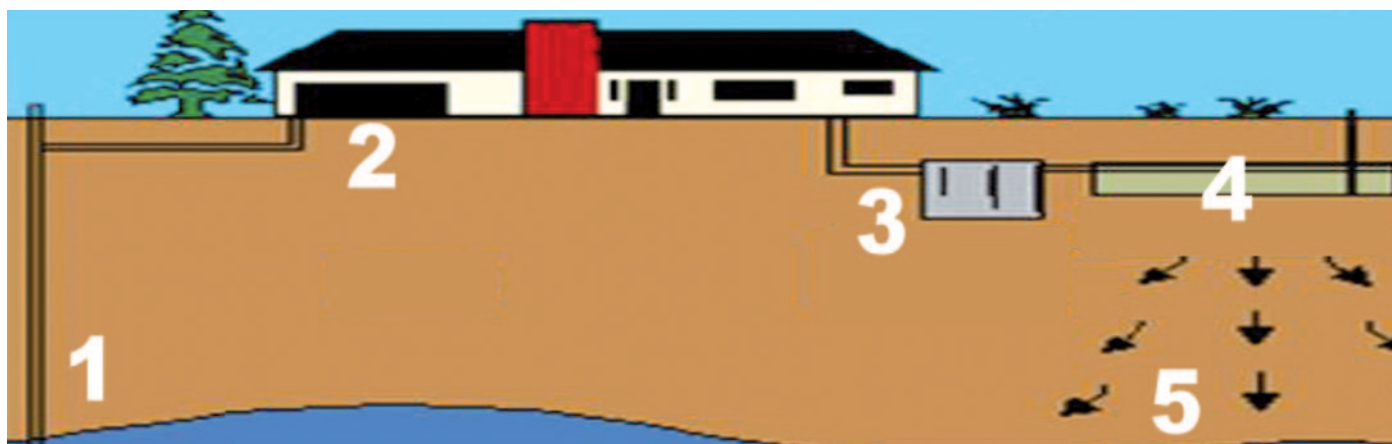
A yaaxand ale no foofi le a faaxa- faax kaa jegaa jamaano faa ta yoobaa fo yaa ta domaa o jegel. A ßuub a garangaa, wiin we naangee o soxla'aa foofi fo mayu. Yaam a ßogax ale fo a yer ale kaa neewaa. A fi'angaan foofi le kaa doyaa. Ndaa a sumaan ale garangaa wiin we kaa yeraa a ßogwaa mayu, cegel ke oo naaga. Meene ke naa soxla'eel no foofi kaa hupaa. Ndiig a fadangaa foofi le na teß ale naa taxaa boo, foofi robine le ke waageerna ñak rek i mbi'aa teen.

Boo ndiik itam yaaxand foofi le a guutatira ne wiin we soxla' tan fo ne ta fodna. Oxe naa yeraa, a dapaa, a jawaa waagee fogir fo oxe baatna teen a saq cegel mayu pogreer .Weene itam mbodee fo oxe baatna teen a qooq ciid, taa bogaa cegel ke.

Oxe nandaa nen oxe basleerna fo oxe basilna lool. Den dik weene soxla' foofi den **fodee**. Kaaga taxu mbaagee layel o yaq foofi mbaat da yaxand. O xe mayna foofi lool taa gen o yaaxandaa foofi le a doon teen a baataa a yiif ßasilum, oxaaga naa yaaxandaa.

Fogree fo oxe mayifna foofi taa yaqan too fañitkee oleng, baatkee yiif oleng. O xaaga refu o yaayaq.

Yaxand foofi le kaa moy' o baatoox yaam a teß ake kaa mbañwaa. Peel ke a **ñiisaa**.

Saate fee Senegaal a maya foofi lool. A jega o maag ; xa maag xa maas, peel, xa qulub.

Foofi le i njiriiñoora a waaga inoor kam lanq ke ; a waaga itam a inoor na xa maag xa maas axe. A waaga inoor no peel ke ndaa itam a waaga xottel no maag ole. Maat ne a mbaaga njal isin kaa naa njawaa foofi le boo ta waago jiriñoorel.

Na caate koβ ake me foofi xotteel a maya.

Wiin we kaa nqottaa foofi no kas ke, na teβ ale, na fooraas ke mbaat no maag o maas ole.

Peel ke o mbiñ onqaa andoona ee foofi fo felu refu maaga oo. A waaga daptel, a waaga yerin cegel, a waaga a qooq ciid itam

Xa maag xa maas axe koy o mbiñ onqaa andoona ee foofi le kaa yufaa. Ndaa foofi felu oo. Foofi leene a waaga a qooq ciid a waaga yerin cegel fo kuu naa jiriiña a o kiin . Maat ne sax a fi'a maaga baraas faa taxna a qooq maalo le fo a qooq lujum a baatoox

Baaraas keene kaa ngeennaa foofi fo mayu le no ndiig. Soo ciid ne fadangaa da nqay' foofi le ta baxwiid. A fi'angaan xooxoox we mbaag o nqoox apaax. Kas ke koy kaa nqoodaa.

Caate ke in a qooq ale na teɓ ale a ngeɓnooxu.

A teɓ aleene no qool suwe fo no nqool suleet a garaa. Boo ta gariidaa , xooxoox we mbigoox baa cut. A teɓ a eetaand ake a naanga mayaa foofi. Ndaa foofi le kaa **buusaa kam** lanq ke.

O retangaa boo a ndeer ndiig ne a teɓ ake moy' o may. Xa qol axe mos . Peel ke may. kam taax ke o jaɓ a jeg. Wiin we a njomi. A qal ake a may muut. Xa oto xe mbaagee cuf. Sapoor pompiyee a ndimle' iid wiin we . A ngar a ɓuusaa foofi le fa xa oto den.

A yengangaa fook ke a may. A fi'angaan a cir ake a moy' o ndok kam pind ke. Sibiru fee koy a pictoox kam saate fee Ndiiki fat i motand ke i njang' ina no yaaxand foofi le. Ke eetitna a ref : o kiin -oo- kiin fat a wañaa ke ta yeewaa no foofi. Ta fad nen xa liitar xarɓaxay a jof na xa liitar qarbeen betuu fik.

Tikandeer ne ref : i mbexey boo yetoox yaq fee no foofi le na inooraa no calel ke no wiin we.

Ta ref a qooq ciid ale, baaraas ke, ngaynaak ne.

Yaaxandin foofi le refu, oleng a fañ o walaa-ɓaxaa muu refna.

Na caate in keene koy i mbugangaa yaaxand foofi le kaa i mbar o yetooxaa peel ke .

Ye maat ne a ngasnaa a kamb a kaa foofi le a fokatwaa no ndiig ne.

A taxa boo cegel a njeg maa da yertaa. A baat teen xooxoox ciid a njeg maa da ngottaa foofi.

A kamb foofi keene a dimle' aa we mbi'oogna a qal a ɓaal ake. Foofi leene a miñooga maaga. Yaam foofi le daagooga boo ciid ne waajaa sutoox.

A tax itam a koɓ ale a moy' o roof.

Keene fop taxu boo maat ne nqot a cangin kaa xotna no foofi le a ɓekin kaam kalaas ke. Ndaa itam ta ɓekel kam pind maat ke, fo kam pind maat o genand ole, fo kam meeri ke.

Maat ne bind teefel teen fo a kot alaa fop a mbarna ndeef

Laamit ke

- 1 O kiin a yerangee foofi boo ñaal tadik xar waagun o dam ?
- 2 Limanam tig tadik kaa andoona ee a fi'ange, foofi le rodig kee baa bisiidaa a cir ?
- 3 Xar laltu ee Senegaal a jega jafe- jafe na foofi ?
- 4 Xar taxu a ßuub ale fo ndiig ne ngarangaa a yaxand ale no foofi le a moy' o yoob ?
- 5 xar refu xalaat nuun no yaq foofi le fo o ñak o xool ole na foofi le ?

Ce livret gradué a été conçu et imprimé grâce à l'appui généreux du peuple américain à travers l'Agence des Etats-Unis pour le Développement International (USAID).

USAID
DU PEUPLE AMERICAIN